

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τη ζωή στη Γη ο άνθρωπος ελάχιστα την σέβεται, η ζωή όμως σε άλλους κόσμους διεγείρει το ενδιαφέρον και τη φαντασία του. Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι; Ίσως όλα μαζί, **ταυτόχρονα** όμως κι ένα βαθύ αίσθημα μοναξιάς. Άλλωστε τη ζωή του εδώ ο άνθρωπος την έχει καταστήσει πιεστική και ανούσια. Περιμένει λοιπόν ένα χέρι βοήθειας και παρηγοριάς από τους πλανήτες και τα μακρινά άστρα. Ακόμη όμως και αν δεχθούμε με αισιοδοξία ότι η ζωή δεν ανθίζει μόνον στη Γη, αλλά ότι αφθονεί στο Σύμπαν, ένας άλλος καθοριστικός παράγοντας ορθώνεται. Είναι ανάγκη να συνειδητοποιηθεί –όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας– ότι με τη ζωή αυτή η επικοινωνία εμφανίζεται, για το ορατό τουλάχιστον μέλλον, ανέφικτη.

Με τη ζωή λοιπόν στο Σύμπαν είναι αδύνατο να επικοινωνήσουμε, η ζωή όμως γύρω μας ανθίζει. Η ζωή εδώ, σ' έναν μικρό και πανέμορφο πλανήτη, ανέδειξε ύστερα από σιωπηλές διεργασίες που διήρκεσαν δισεκατομμύρια χρόνια μια θαυμαστή ποικιλία έμβιων όντων. Οι θάλασσες και τα δάση της Γης, τα βουνά και οι πεδιάδες της αποκαλύπτουν κάθε στιγμή τη γοητεία που κρύβουν τα χιλιάδες όμοια ή ανόμοια δημιουργήματα της εξελίξεως. Η ανεμώνη και το δελφίνι, ο αϊλουρος αλλά και ο γυπαετός, τα ανθρωπίνα όντα στις πολλαπλές φυλετικές τους παραλλαγές, είναι δίπλα μας, συμμετόχα του ίδιου πλανήτη και του μέλλοντός του.

Αποκαλύπτεται όμως επίσης σε όλη του την τραγική αντίφαση ότι ο άνθρωπος, αυτή η περιουσία κορύφωση της εξελίξεως, έχει διπλή υπόσταση. Από τη μια είναι ικανός για μεγάλες πράξεις, έμαθε με την επιστημονική του γνώση να κατανοεί τον κόσμο αλλά και **γέννησε** αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη. Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες. Ελάχιστα, τέλος, σέβεται τις πολλαπλές εκφράσεις της ζωής, ενώ η φύση και οι θάλασσες του πλανήτη είναι συχνά τα θύματα των συμφερόντων του. Η υπερβία αυτή στάση του ανθρώπου έχει αλλοιώσει έτσι ένα θαυμαστό περιβάλλον, που ωστόσο υπήρξε και το λίκνο της δικής του υπάρξεως.

Είναι λοιπόν καιρός να κατανοήσει ο άνθρωπος ότι η ζωή αλλού ίσως υπάρχει, αλλά η προσδοκία να την συναντήσει δεν θα πραγματοποιηθεί εύκολα. Η ζωή όμως στη Γη ανθίζει ακόμα και τον περιμένει. Αν όσο είναι ακόμα καιρός τείνει το χέρι του προς τη ζωή αυτή, το φυτικό και ζωικό της θαύμα, τον Άλλο και τους άλλους, ίσως **αισθανθεί** λίγο πιο άξιος έποικος της Γης.

Έτσι είναι σοφότερο να εξαντλήσουμε τις προσπάθειες για καλύτερη επικοινωνία, εδώ στη Γη. Το περίεργο ωστόσο είναι ότι, όσο η επικοινωνία αυτή πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί. Φαίνεται ότι αυτό που απαιτείται είναι κάτι περισσότερο από την τεχνολογική έκρηξη της εποχής: απαιτείται βαθύτερη παιδεία και ουσιαστικότερες αξίες του πολιτισμού. Οι εφιάλτες, άλλωστε, από τα περιβαλλοντικά προβλήματα **πληθαίνουν**, και η Γη δεν φαίνεται να αντέχει για καιρό ακόμα την αφροσύνη μας.

Σημασία επομένως δεν έχει να συναντηθούμε –αν ποτέ συναντηθούμε– στο πολύ μακρινό μέλλον με κάποια όμοια ή ανόμοια με μας δημιουργήματα της εξελίξεως. Το σπουδαίο θα ήταν να μπορούμε τότε να υπερηφανευθούμε, σε χιλιάδες ή εκατομμύρια χρόνια, ότι το ανθρώπινο είδος έχει κατακτήσει **υψηλά** επίπεδα ισότητας και αξιών, και ότι οι πόλεμοι έχουν εκλείψει και ότι η Γη, το λίκνο της ανθρώπινης ζωής, έχει επουλώσει τις πληγές στις θάλασσες, τα δάση ή την ατμόσφαιρά της, και είναι πάλι ένας πανέμορφος πλανήτης. Διάσπαρτα άλλωστε, εδώ ή εκεί, θα βρίσκονται πάντοτε τα επιτεύγματα των σπουδαιών πολιτισμών, που αιώνες τώρα συνοδεύουν τη διαδρομή του ανθρώπου.

Η «εξωγήινη μοναξιά», λοιπόν, δεν φαίνεται ότι θα εγκαταλείψει εύκολα τον άνθρωπο. Η γήινή του ωστόσο μοναξιά, που είναι επικίνδυνη και πιο **ανάλητη**, είναι μεγάλη ανάγκη να απαλυνθεί. Τότε θα αναδειχθεί η μοναδικότητα του κάθε ανθρώπου, και η αναζήτηση της εξωγήινης ζωής θα αποκτήσει άλλο περιεχόμενο και νόημα.

Γιώργος Γραμματικάκης, Ένας Αστρολάβος του Ουρανού και της Ζωής.
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2013. 2^η έκδοση (Διασκευή).

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 100 έως 120 λέξεων το περιεχόμενο του αποσπάσματος που ακολουθεί: «...**όσο η επικοινωνία [...] πυκνώνει με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα, τόσο η μοναξιά μας, η ανθρώπινη, μεγαλώνει και η αποξένωση κυριαρχεί**».

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τα δομικά στοιχεία της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «**Αποκαλύπτεται όμως...υπάρξεως**».

Μονάδες 3

β) Να βρείτε μέσα στο κείμενο τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου.

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ταυτόχρονα, γέννησε, αισθανθεί, πληθαίνουν, ανάλητη

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ανούσια, εμφανίζεται, ανέφικτη, πυκνώνει, υψηλά

Μονάδες 5

- B4. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση του ερωτηματικού («*Είναι άραγε περιέργεια, κατακτητική διάθεση ή απλώς ένα διανοητικό παιχνίδι;*») (μονάδες 3), καθώς και της διπλής παύλας («*-όσο και αν αντιτίθεται στις ενδόμυχες επιθυμίες μας-*») που υπάρχουν στην πρώτη παράγραφο του κειμένου (μονάδες 2).

Μονάδες 5

- β) Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική στο απόσπασμα που ακολουθεί: «*Από την άλλη, ο ίδιος ο άνθρωπος σφραγίζει την ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιεί τα υλικά αγαθά και συντηρεί την αδικία και τις ανισότητες*».

Μονάδες 3

- Γ1. Σε άρθρο που πρόκειται να αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του σχολείου σας να εκθέσετε τις απόψεις σας σχετικά με:

- α) τις επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η έλλειψη σεβασμού του ανθρώπου προς το φυσικό περιβάλλον και
β) τους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο άνθρωπος να αποκαταστήσει τη σχέση του με αυτό (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A1. Ο συγγραφέας αναφέρεται στην έλλειψη σεβασμού που επιδεικνύει ο σύγχρονος άνθρωπος απέναντι στη φύση και τη μοναξιά που βιώνει ως αποτέλεσμα της τεχνολογικής ανάπτυξης. Αρχικά, αντιπαραβάλλει την επιθυμία για την κατάκτηση του σύμπαντος στην αδιαφορία για το θαύμα της φυσικής εξέλιξης στη γη. Επιπροσθέτως, διαπιστώνει το δυσυπόστατο της ανθρώπινης φύσης, δηλαδή την ανάπτυξη των επιστημών και του πολιτισμού, παράλληλα με τις εκδηλώσεις βίας διαχρονικά, τον υλικό ευδαιμονισμό, τις κοινωνικές ανισότητες και την καταστροφή της φύσης. Τονίζοντας την επικινδυνότητα αυτής της συμπεριφοράς, ως λύση προτείνει την ουσιαστική παιδεία, την επαφή με τα πολιτισμικά στοιχεία και την επικοινωνία με τον συνάνθρωπο ως αντίβαρο στην αποξένωση από τα σύγχρονα μέσα επικοινωνίας. Με ζητούμενα την ισότητα, τις υψηλές αξίες και την οικολογική συνείδηση, θα αναδειχθεί η ιδιαιτερότητα του ατόμου, που θα προσδιορίσει εκ νέου τις συμπαντικές του ανησυχίες.

- B1. Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται ραγδαία, ο σύγχρονος άνθρωπος απομακρύνεται ολοένα και περισσότερο από τον συνάνθρωπό του. Ειδικότερα, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που παρέχουν, καταδικάζουν τον σύγχρονο «κοινωνό» σε μία πλαστή και εικονική επικοινωνία, με αποτέλεσμα να αποξενώνεται από τον πλησίον του. Ακόμη, τα κινητά τηλέφωνα, ενόψει της εξοικονόμησης χρόνου, έχουν αντικαταστήσει την ουσιαστική ανθρώπινη επικοινωνία και επαφή. Όσο, λοιπόν, ο άνθρωπος σήμερα εφευρίσκει τρόπους για να «βελτιώνει» τη ζωή του, τόσο περισσότερο καθίσταται έρμαιό τους, εφόσον υποφέρει από μοναξιά και κοινωνική απομόνωση. Συνεπώς, αίτημα των καιρών μας συνιστά η αποκατάσταση των σχέσεων του ανθρώπου με τον συνάνθρωπό του, καθώς δεν πρέπει να λησμονούμε ότι, πρωτίστως, ο άνθρωπος αποτελεί ένα κοινωνικό ον το οποίο μόνο στο πλαίσιο της κοινωνικής συμβίωσης και επικοινωνίας δύναται να αυτοπραγματωθεί.

- B2. α) Τα δομικά μέρη της τρίτης (3^{ης}) παραγράφου είναι τα εξής:
Θεματική περίοδος: «Αποκαλύπτεται...διπλή υπόσταση».
Λεπτομέρειες – Σχόλια: «Από τη μια...των συμφερόντων του».
Κατακλείδα: «Η υπερφίαλη αυτή...υπάρξεις».

- β) > η ζωή γύρω μας ανθίζει
> γέννησε αριστουργήματα στον λόγο και στην τέχνη
> τείνει το χέρι του προς τη ζωή
> έχει επουλώσει τις πληγές

- B3. α) ταυτόχρονα = συγχρόνως
γέννησε = δημιούργησε
αισθανθεί = νιώσει
πληθαίνουν = αυξάνονται
ανάλγητη = σκληρόκαρδη /αναισθητη

- β) ανούσια ≠ ουσιαστική
εμφανίζεται ≠ εξαφανίζεται
ανέφικτη ≠ εφικτή
πυκνώνει ≠ αραιώνει
υψηλά ≠ χαμηλά

- B4. α) Ο συγγραφέας με τη χρήση του ερωτηματικού επιδιώκει να διεγείρει τους προβληματισμούς του, καθιστώντας και τους αναγνώστες κοινωνούς αυτών. Επιπλέον, προσδίδει ενάργεια, παραστατικότητα και αμεσότητα στο λόγο του, ώστε να αφυπνίσει το αναγνωστικό κοινό. Διακρίνεται και ρητορική χροιά στο ερώτημα, καθώς μέσω αυτού αποσκοπεί να ευαισθητοποιήσει και να προβληματίσει το δέκτη.

Η χρήση της διπλής παύλας λειτουργεί παρενθετικά και συμπληρωματικά στο ευρύτερο περιεχόμενο της συγκεκριμένης περιόδου και καθιστά σαφή την πρόθεση του συγγραφέα να εκθέσει ένα απαραίτητο για αυτόν σχόλιο.

- β) «Από την άλλη, από τον ίδιο τον άνθρωπο σφραγίζεται η ιστορική πορεία του με πολέμους και αγριότητες, θεοποιούνται τα υλικά αγαθά και συντηρούνται η αδικία και οι ανισότητες».

Η Γη που «πληγώνουμε»

Γ1. Καθημερινά γινόμαστε θεατές της έλλειψης σεβασμού του ανθρώπου απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και βιώνουμε τις επιπτώσεις από την καταστροφή της βιόσφαιρας σε παγκόσμια κλίμακα. Τα παραδείγματα της διατάραξης της οικολογικής ισορροπίας εντοπίζονται σε πολλούς τομείς:

- Κλιματολογικές αλλαγές που συνοδεύονται από μεγάλες καταστροφές σ' ολόκληρο τον κόσμο.
- Ατμοσφαιρική ρύπανση, ιδιαίτερα στις μεγαλουπόλεις που διευρύνει την τρύπα του όζοντος και απειλεί το οικοσύστημα μέσω του φαινομένου του θερμοκηπίου.
- Έκλυση ραδιενέργειας από τα πυρηνικά εργοστάσια και από τα ατυχήματα που συμβαίνουν σ' αυτά (Τσερνομπίλ, Φουκοσίμα) η οποία μπορεί να αλλάξει τη δομή του DNA των ζωντανών οργανισμών.
- Εξάντληση των πρώτων υλών, αλόγιστη χρήση των πηγών ενέργειας και βιομηχανική υπερπαραγωγή και κατανάλωση που αποδεικνύουν σε καθημερινή βάση την ανθρώπινη ασυδοσία στη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο, στο πρώτο άρθρο της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον υπογραμμίζεται ότι ο άνθρωπος είναι και δημιουργήμα του περιβάλλοντός του, που δίνει σ' αυτόν φυσική υπόσταση καθώς και κοινωνική και πνευματική ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό η έλλειψη σεβασμού απέναντι στη φύση επιδρά καταλυτικά και στην ανθρώπινη οντότητα. Αναλυτικότερα οι επιπτώσεις της «ασέβειας» του ανθρώπου προς τη φύση είναι οι εξής:

- Η μόλυνση του περιβάλλοντος απειλεί τον άνθρωπο ως βιολογική υπόσταση (επιβαρύνει την υγεία με την πρόκληση ανιάτων ασθενειών κλπ)
- Το υποβαθμισμένο φυσικό περιβάλλον απειλεί την ψυχική υγεία του ανθρώπου (επίταση άγχους, αύξηση επιθετικότητας στις μεγαλουπόλεις εξαιτίας της ηχορύπανσης και της απουσίας φυσικής αισθητικής)
- Η διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας έχει επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής του ανθρώπου αλλά και τη γενικότερη πνευματική και κοινωνική του εξέλιξη (καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διασάλευση των διακρατικών σχέσεων στην προσπάθεια του ανθρώπου να διεκδικήσει τους εναπομεινάντες φυσικούς πόρους, γεγονός που πλήττει ιδιαίτερα τις αναπτυσσόμενες χώρες).
- Το γεγονός ότι ο άνθρωπος έχει υποβιβάσει τη φύση σε αντικείμενο προς εκμετάλλευση επηρεάζει αρνητικά τους πολιτιστικούς θεσμούς και τις αξίες του (απομάκρυνση από τις παραδόσεις, τεχνοκρατική αντίληψη, καταναλωτισμός, αλλοτριωμένες ανθρώπινες σχέσεις).

Ειδικότερες επιπτώσεις στο ίδιο το φυσικό περιβάλλον.

- Επικίνδυνη μείωση της βιοποικιλότητας, διαταραχή της οικολογικής ισορροπίας λόγω της καταστροφής της χλωρίδας και της πανίδας.
- Εξάντληση πρώτων υλών, επικίνδυνος βαθμός ρύπανσης του εδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας, μεγάλες και ανεπιθύμητες αναταραχές στη βιόσφαιρα, αφαίμαξη αναντικατάστατων πηγών πλούτου.

Στο σημείο αυτό είναι ανάγκη να γίνει συνείδηση από τον άνθρωπο ότι οφείλει να αποκαταστήσει άμεσα τις σχέσεις του με το φυσικό περιβάλλον, για να επιτευχθεί η ουσιαστική ευημερία για την ανθρωπότητα. Συγκεκριμένοι τρόποι:

- Επαναπροσδιορισμός των στόχων της παγκόσμιας οικονομίας που θα οδηγεί σε αναδιανομή του παγκόσμιου πλούτου, επιδίωξη διακρατικής συνεργασίας στο οικολογικό πρόβλημα, τήρηση διεθνών κανόνων προστασίας, ενίσχυση διεθνών οργανισμών.
- Κρατική περιβαλλοντική πολιτική που να αποβλέπει στην προστασία του φυσικού πλούτου και όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξη (ορθολογικότερη διαχείριση των πόρων και σχεδιασμός των ανθρωπίνων οικισμών και των αστικών κέντρων ώστε να αποφεύγονται οι δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον).
- Ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας για εναλλακτικές τεχνολογίες (αξιοποίηση ήπιων μορφών ενέργειας, ανάπτυξη αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και μέσω μεταφοράς, αντικατάσταση βλαβερών για τη φύση προϊόντων με αντίστοιχα «φιλικά» προς αυτήν).
- Σχεδιασμός προγραμμάτων αναδάσωσης, ανακύκλωσης και αποκέντρωσης σε συνεργασία με τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης.
- Εισαγωγή της περιβαλλοντικής αγωγής στα σχολεία και ενεργοποίηση των μαθητικών κοινοτήτων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, η παιδεία οφείλει να επαναπροσδιορίσει τις αξίες και τα πρότυπα του σύγχρονου πολιτισμού, ώστε να αποφευχθεί ο καταναλωτισμός και να επιδιωχθεί ο ανθρωπισμός που υποδεικνύει την άρρηκτη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον.
- Προβολή από τα ΜΜΕ του οικολογικού προβλήματος καθώς και της αναγκαιότητας συστράτευσης όλου του κοινωνικού ιστού, προκειμένου να αφυπνιστεί η κοινωνία, τοπική και παγκόσμια, ώστε να συνδράμει στην ενίσχυση των οικολογικών οργανώσεων.
- Αλλαγή στάσης και νοοτροπίας του ίδιου του ατόμου. (αποφυγή του υπερκαταναλωτισμού, σεβασμός στο φυσικό περιβάλλον και τις αξίες που αυτό εκπροσωπεί).

Η προστασία, λοιπόν, και η βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος είναι βασικός παράγοντας για την ευημερία των ανθρώπων, βασική επιθυμία των λαών της γης και καθήκον κάθε ατόμου. Άρα η επίδειξη σεβασμού προς τη φύση και η κοινή επαγρύπνηση για την προστασία της γης αποτελούν συνιστώσες της μελλοντικής εξέλιξης.

Επιμέλεια

**Κόρκακα Σάνδη • Μακρυγιαννάκη Κατερίνα • Μανδαλάκη Στέλλα • Μαριδάκη Σταυρούλα
Μπλαβάκη Κατερίνα • Πιταροκοίλη Μαρία • Τζάνου Χρύσα • Φαρσάρη Ελένη • Χρονάκη Κατερίνα**